

Lausunto sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Sosiaalihuoltolain uudistus on merkittävä kokonaisuus, jolla on kauaskantoisia vaikutuksia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin sekä sosiaalipalvelujärjestelmän toimivuuteen. Uudistuksen valmistelussa on erityisen tärkeä varmistaa, että laki tukee aidosti ennaltaehkäisevää työtä, palvelujen vaikuttavuutta ja lapsen edun ensisijaisuutta. Tällä kannanotolla haluamme tuoda esiin keskeisiä huomioita ja huolia, jotka tulee ottaa huomioon sosiaalihuoltolakia säädettäessä ja toimeenpantaessa ensisijaisesti lasten, nuorten ja perheiden näkökulmasta.

Sosiaalihuoltolain tavoitteet ja palvelujärjestelmän painopisteet

Lastensuojelun kustannukset ovat kasvaneet voimakkaasti, erityisesti laitoshoidon suuren osuuden ja korkeiden vuorokausikustannusten vuoksi. Suomi poikkeaa muista Pohjoismaista laitoshoidon yleisyydellä, vaikka varhaisen tuen palveluilla pystyttäisiin tarjoamaan lapselle vakaammat ihmissuhteet ja paremmat pitkän aikavälin kehitysnäkymät. Sosiaalihuoltolain uudistuksessa tulee tukea painopisteen siirtämistä perheperustaisiin ratkaisuihin lapsen edun mukaisesti.

Varhainen, matalan kynnyksen ja kotiin vietävä tuki on tutkitusti vaikuttavin keino ehkäistä raskaiden ja kalliiden palvelujen tarvetta. Merkittävä osa lastensuojelun sijoituksista liittyy perheiden pitkittyneeseen kuormitukseen, johon ei ole pystytty vastaamaan riittävän ajoissa. Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu ja muut tukimuodot vahvistavat vanhemmuutta, tukevat arjen sujumista ja ehkäisevät ongelmien kasautumista. Näihin palveluihin panostaminen on sekä inhimillisesti että taloudellisesti kustannusvaikuttavaa.

Järjestöillä on merkittävä ja täydentävä rooli lasten ja perheiden varhaisen tuen palveluissa sekä vertaistuellisessa toiminnassa. Järjestöjen toiminta on erityisen tärkeää ehkäisevässä työssä ja perhekeskusmallin toteuttamisessa. Järjestöjen rahoituksen leikkaaminen heikentää toiminnan jatkuvuutta ja kehittämistä. Sosiaalihuoltolain uudistuksessa on tärkeää tunnistaa järjestöjen rooli osana palvelurakennetta ja turvata niiden toimintaedellytykset pitkäjänteisesti.

Asiakasmitoitus ja työn sisällöllinen muutos

Pidämme myönteisenä, että tulevaan sosiaalihuoltolakiin kirjataan sosiaalityöntekijöitä koskeva asiakasmitoitus (47 asiakasta). Samanaikaisesti on kuitenkin tunnistettava merkittävä muutos sosiaalihuoltolain mukaisen työn vaativuudessa.

Kun lastensuojelusta siirretään tehostetun perhetyön asiakkaat sosiaalihuoltolain mukaiseen sosiaalityöhön kasvaa riski siitä, että työ painottuu entistä enemmän vakavasti oireileviin lapsiin, nuoriin ja perheisiin. Lisäksi palveluntarpeen arvioinnin muuttuessa tuen tarpeen arvioinniksi lisää tämä sosiaalityöntekijöiden työmäärää ja heikentää mahdollisuuksia vastata ajoissa lasten, nuorten ja perheiden tuen tarpeisiin. Tämä voi hidastaa avun saamista ja vaarantaa ehkäisevien tuen palveluiden saatavuuden tulevaisuudessa.

Asiakasmitoitusten arvioinnissa ja toimeenpanossa on huomioitava paitsi asiakasmäärät myös työn vaativuus ja palvelutarpeiden kompleksisuus. Tämän vuoksi asiakasmitoituksen tulisi olla lähempänä nykyistä lastensuojelun asiakasmitoitusta (30).

Dokumentoinnin merkitys oikeusturvalle ja työn laadulle

Hallituksen esityksessä haetaan säästöjä dokumentointia keventämällä, mutta samalla sosiaalihuollon uudistuksen tavoitteena on lisätä palveluiden vaikuttavuuden arviointia. Sosiaalihuollon asiakirjat muodostavat kuitenkin perustan asiakastyölle ja ovat keskeinen osa sekä asiakkaan että työntekijän oikeusturvaa.

Asiakassuunnitelma määrittää työskentelyn tavoitteet ja keinot. Palveluja koskevat päätökset ovat juridisesti sitovia asiakirjoja ja käyntikirjaukset tuottavat tietoa palvelujen tarpeesta ja vaikuttavuudesta. Sosiaalityön kirjaaminen tapahtuu pääsääntöisesti osana asiakastapaamisia, jolloin dokumentointi on olennainen osa työn rakenteita.

Lasten kohdalla dokumentoinnin merkitys korostuu erityisesti tilanteissa, joissa lapsen asia etenee lastensuojelullisiin toimenpiteisiin, kuten huostaanottoon. Tällöin päätösten perustaksi tarvitaan laaja ja huolellinen kokonaiskuva siitä, mitä palveluja on tarjottu ja miten ne ovat vaikuttaneet lapsen tilanteeseen. Huolellinen, laadukas ja riittävä dokumentointi lisää toiminnan läpinäkyvyyttä, tukee päätöksenteon perusteltavuutta ja vahvistaa luottamusta sosiaalihuoltoon.

Sosiaalihuoltolain uudistuksen onnistuminen edellyttää, että lainsäädäntö tukee aidosti ennaltaehkäisevää työtä, turvaa riittävät resurssit vaatimaan sosiaalityöhön ja vahvistaa lasten ja perheiden oikeusturvaa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä varhaisen tuen palveluiden saatavuuteen, asiakasmitoituksen realistisuuteen sekä dokumentoinnin merkitykseen osana laadukasta ja vaikuttavaa sosiaalihuoltoa.

28.5.2026

Talentia Uusimaa ry:n hallitus